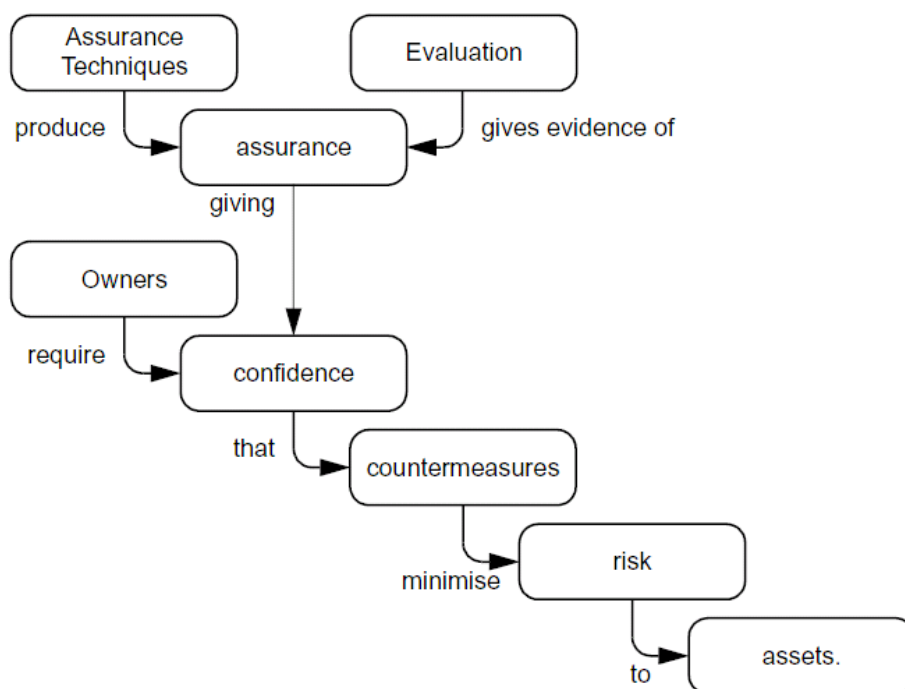
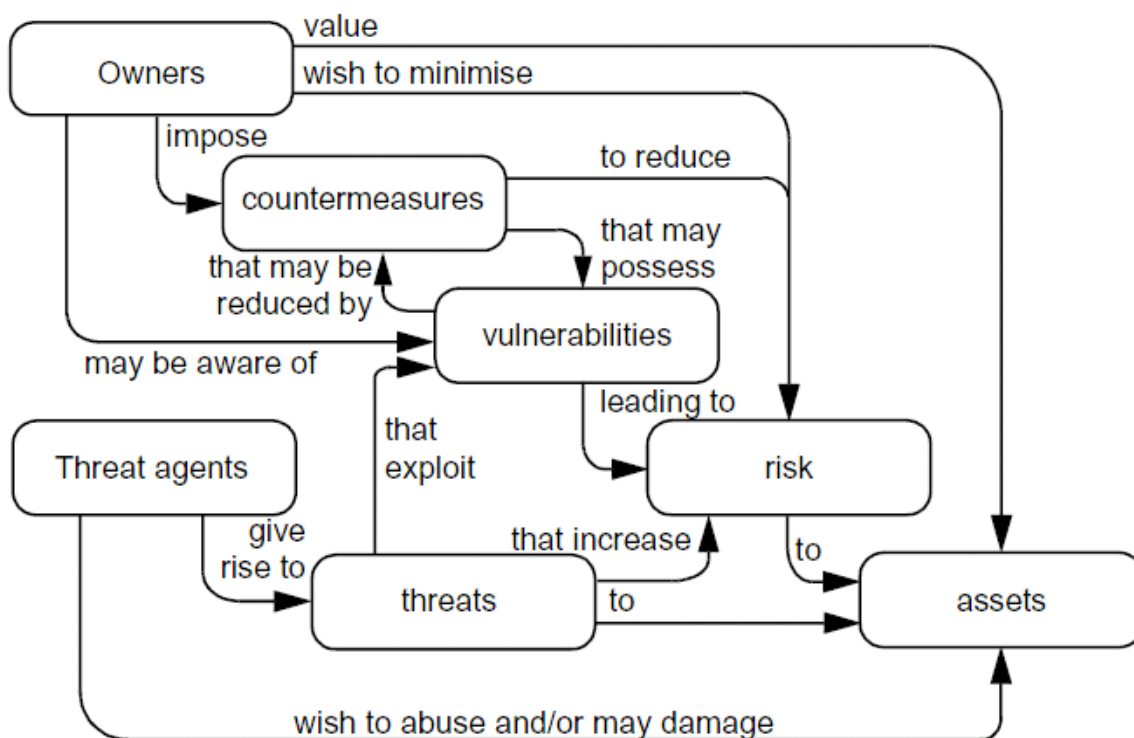
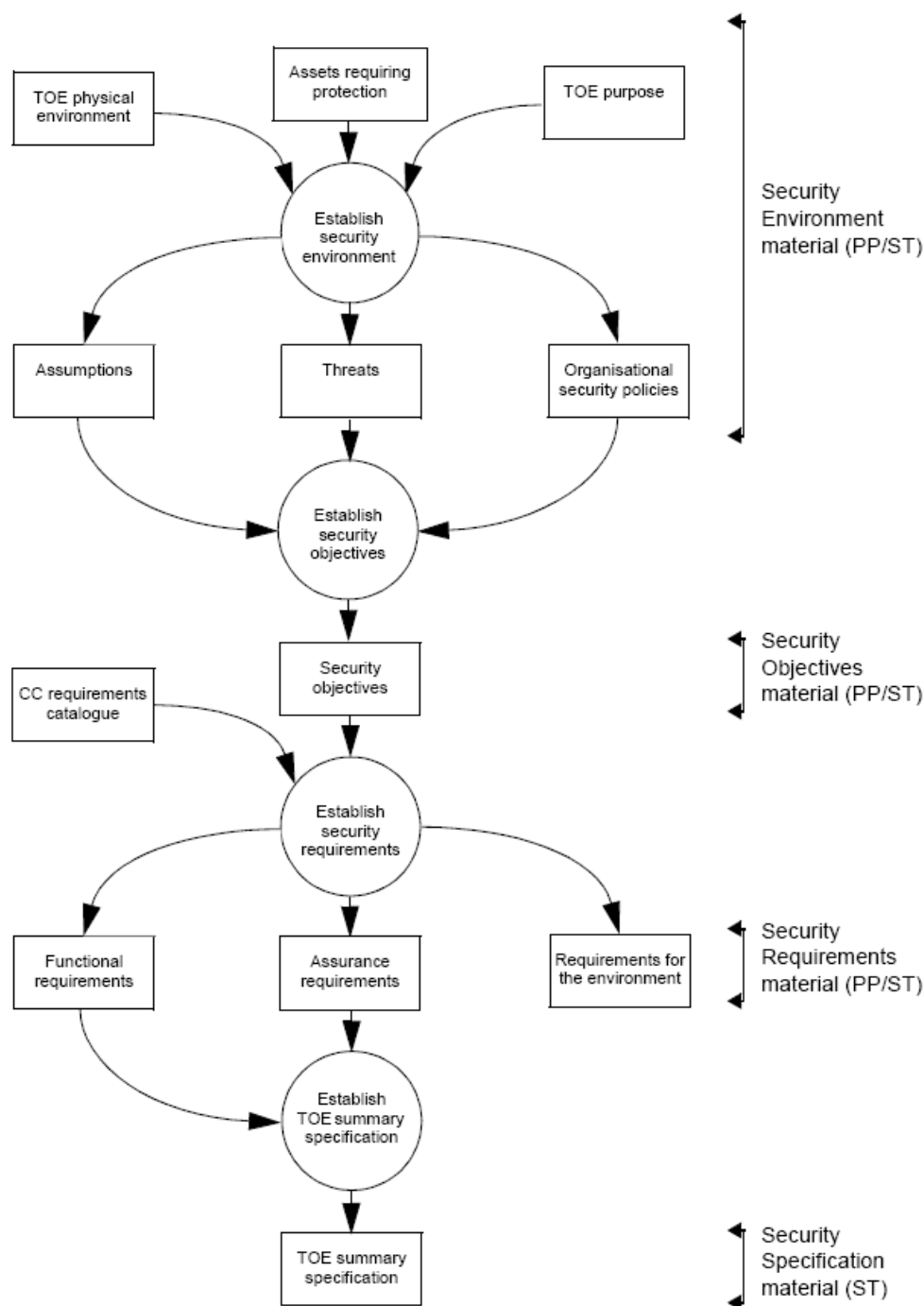

Standardizace systémů spravujících senzitivní informace

Standardy

Proč normy a standardy?

- napoví, co máte chtít a jak to má vypadat
- certifikáty o shodě s normou zajistí, že nemusíte být experty, abyste si mohli vybrat správně
- zavádějí jednotnou kulturu a stanovují srovnatelná kritéria
- normu lze použít jako vodítko, abyste na nic nezapomněli

- usnadňují audit, kontroly, jednání s partnery

Podle míry utajení a spolehlivosti, které by měl systém poskytovat je podrobován různě rigorózním testům, v kterých musí obstát. Tento proces se nazývá *validace*.

Lze použít několik způsobů validace:

- formální verifikace - celý systém je popsán soustavou logických formulí, tato soustava je redukována na tvrzení o bezpečnosti systému, v rámci verifikace je třeba ověřit správnost převodu
- validace - je obecnější metoda, zahrnuje verifikaci a další metody
  - ♦ testování požadavků - testuje se, zda je splněn každý z požadavků na funkčnost systému
  - ♦ kontroly návrhu a kódu - kontroly prováděné v průběhu tvorby systému
  - ♦ testování modulů a celého systému - ověřování funkčnosti na zkušebních datech
- Tiger Team Penetration Testing - dnes opět používaná metoda, nezávislý tým odborníků pověřen úkolem provést průlom bezpečnostními mechanismy

Pokud systém obstojí při validaci, může mu být vystaven v rámci následné *certifikace* certifikát, který je formálním vyjádřením shody s požadavky příslušné normy.

Zdroje požadavků na bezpečnost:

- zákony (např. 227/2000 Sb., 148/1998 Sb. 412/2005 Sb., 101/2001 Sb, 440/2005 Sb., 181/2014 Sb, 297/2016 Sb.)
- oborové normy
- technické standardy
- vnitrofiremní směrnice
- požadavky obchodních partnerů
- ...

Orange Book

Trusted Computer System Evaluation Criteria

tvůrcem Ministerstvo obrany Spojených států, první ucelená technická norma systémy rozděleny do čtyř základních tříd, dále dělení na podtřídy

D, C1, C2, B1, B2, B3, A1

třída D - žádná ochrana

třída C1 - volná ochrana

Oddělení uživatelů od dat, musí existovat metody umožňující uživatelům chránit vlastní data před ostatními, uživatel zvolí, zda tyto mechanismy bude používat
IBM MVS+RACF

třída C2 - Kontrolovaný přístup

Systém stále provádí volnou ochranu zdrojů, granularita však musí být až na úroveň jednotlivých uživatelů, musí být veden access log. Navíc ochrana proti *residuím* - obsahu paměti, registrů, ... poté, co proces přestane tyto používat. Residua nesmí být zpřístupněna někomu jinému.

VMS, IBM MVS+ACF2

celá třída C je označována jako *optional protection* – musí být k dispozici příslušný mechanismus, který uživatel může použít

třída B1 - značkováná ochrana

Každý kontrolovaný subjekt a objekt musí mít přiřazen stupeň utajení a musí být tímto stupněm označen, každý přístup musí být ověřován dle Bell-LaPadula modelu, musí existovat popis implementovaného formálního modelu, systém je podrobován testování

třída B2 - Strukturovaná ochrana

musí být k dispozici verifikovatelný globální návrh systému, systém musí být rozdělen do dobře definovaných nezávislých modulů, návrh musí zohledňovat princip nejmenších možných oprávnění, bezpečnostní mechanismy musí být uplatňovány vůči všem subjektům a objektům včetně všech zařízení, musí existovat analýza možných skrytých kanálů

vlastní systém musí běžet v rámci své bezpečnostní domény a provádět kontroly své integrity

Multics

třída B3 - Bezpečnostní domény

Systém musí být podrobitelný extenzivnímu testování, musí existovat úplný popis celkové struktury návrhu systému, musí být konceptuálně jednoduchý

musí existovat ochranné mechanismy na úrovni jednotlivých objektů, každý přístup musí být testován, kontrola na úrovni provádění jednotlivých typů přístupu daného subjektu

Systém musí být vysoce odolný vůči průnikům. Zařízení provádějící audit log musí umět odhadnout hrozící nebezpečí.

celá třída B je zonačována jako *mandatory protection* – musí být k dispozici odpovídající mechanismus, který uživatel nemůže obejít ani deaktivovat

třída A1 - Verifikovaný návrh

Návrh systému musí být formálně verifikován, existuje formální model bezpečnostního mechanismu s důkazem konzistentnosti, formální specifikace systému s ověřením, že odpovídá formálnímu modelu, ověření, že implementace není odchylná od formální specifikace, formální analýza skrytých kanálů SCOMP, patrně KVM/370, PSOS, KSOS

ITSEC

The Information Technology Security Evaluation Criteria
mezinárodní sada kriterií, nadmnožina TCSEC

kriteria rozdělena na třídy funkčnosti (F) a korektnosti (E)

třídy funkčnosti F-D, F-C1, F-C2, F-B1, F-B2 a F-B3 zhruba co do funkčnosti odpovídají třídám C1 až B3 hodnocení TCSEC

kriteria hodnocení funkčnosti rozdělena na hodnocení integrity systému (F-IN), dostupnosti systémových zdrojů (F-AV), integrity dat při komunikaci (F-DI), utajení komunikace (F-DC) a bezpečnosti v rámci celé sítě (F-DX)

každé z těchto kriterií může být vyhodnocováno nezávisle, vyhodnocování prováděno pro požadovanou třídu funkčnosti

kriteria pro hodnocení korektnosti přidána pro zvýšení důvěryhodnosti systému
požadavky vyšší třídy korektnosti vždy nadmnožinou předchozích

E1 - testování

E2 - kontrola konfigurace a distribuce

E3 - ověření detailního návrhu a zdrojového kódu

E4 - zevrubná analýza slabin systému

E5 - důkaz, že implementace odpovídá detailnímu návrhu

E6 - formální modely, formální popisy a jejich vzájemná korespondence

tyto třídy odpovídají požadavkům na důvěryhodnost kladeným třídami C2 až A1
hodnocení TCSEC

kromě zmíněných kritérií hodnocení zabezpečených systémů existuje celá řada norem a doporučení upravující prakticky všechny podstatné rysy chování a architektury těchto systémů

Common criteria

metanorma stanovující principy a postupy, jak odvozovat konkrétní technické normy pro vývoj, testování, výsledné vlastnosti a provoz technických bezpečnostních protipatření v různých prostředích

úzce souvisí s materiálem Common Evaluation Methodology – pravidla pro vyhodnocování konkrétních systémů (target of evaluation) vůči daným požadavkům formalizuje proces vyhodnocování:

evaluační kritéria → evaluační metodologie → evaluační schéma → evaluace → výsledky evaluace → certifikace → registr certifikátů

vyžaduje síť zkušebních laboratoří

odděluje funkcionalitu (sec. functional requirements) od „jistoty“ (sec. assurance req.)

sada konkrétních funkčních a „jistotních“ požadavků tvoří *profil zabezpečení* (*protectin profile*)

Funkční (functional) třídy:

○ FAU – bezpečnostní audit	○ FPR – soukromí
○ FCO – komunikace	○ FSP – ochrana bezp. mechanismu
○ FCS – kryptografická podpora	○ FRU – využívání prostředků
○ FDP – ochrana uživ. dat	○ FTA – přístup
○ FIA – identifikace a autentizace	○ FTP – důvěryhodná cesta/kanál
○ FMT – bezpečnostní management	

Jistotní (assurance) třídy:

○ ACM – správa konfigurací	○ ALC – podpora životního cyklu
○ ADO – dodávka a provoz	○ ATE – testování
○ ADV – vývoj	○ AVA – vyhodnocení slabin
○ AGD – dokumentace, návody	

Vyhodnocení kvality bezpečnostního mechanismu v rámci evaluačních kritérií potom podléhá následující klasifikaci:

- APE – vyhodnocení profilu bezpečnosti
- ASE – vyhodnocení cíle hodnocení

Úrovně vyhodnocení (eval. assurance level) dle kritérií:

- EAL1 – funkční testování

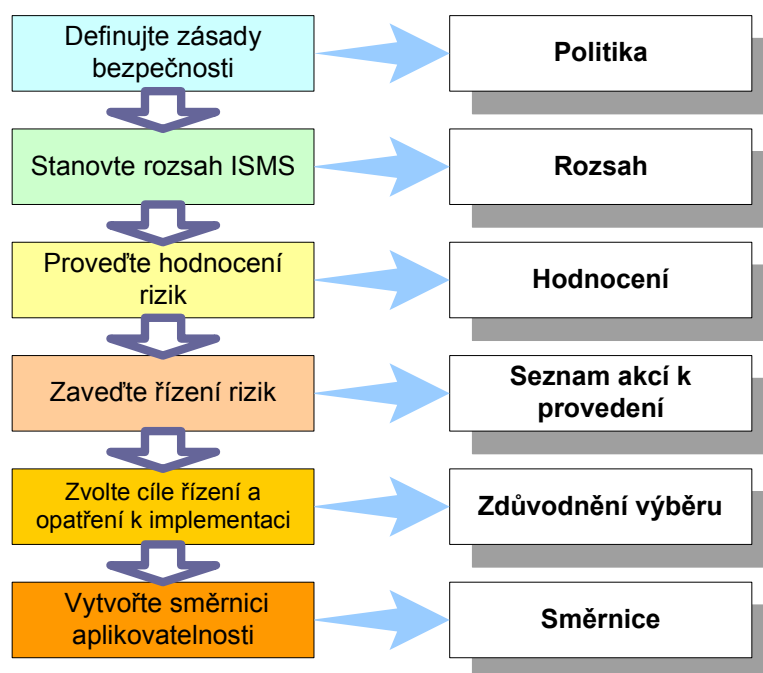
- EAL2 – strukturální testování
- EAL3 – metodické testování a kontroly
- EAL4 – metodický návrh, testování a ověření
- EAL5 – semiformální návrh a testování
- EAL6 – semiformálně verifikovaný návrh a testování
- EAL7 – formální návrh a testování

BS7799

(ISO IEC TR 17799, ISO 2700x) organizační norma, která popisuje obecně, jaké činnosti musí organizace vykonávat pro zajištění bezpečnosti IS, nestanoví kvalitativní kritéria

založena na myšlence budování bezpečnosti shora dolů tj. od bezpečnostní politiky po implementaci protipatření

předpokládaný proces tvorby bezpečnosti a z něho odvozené bezpečnostní dokumentace ukazuje obrázek

pokrývá tyto oblasti:

- bezpečnostní politika
- klasifikace a řízení aktiv
- personální bezpečnost
- fyzická bezpečnost a bezpečnost prostředí
- řízení provozu a komunikací
- řízení přístupu
- vývoj a údržba systémů
- řízení kontinuity operací
- soulad s požadavky (právní, technické, audit)

Pro podporu budování bezpečnosti a návrhu implementace bezpečnostních mechanismů podle BS7799 existuje standardní metodika a automatizovaný nástroj CRAMM.

Federal Information Processing Standard

FIPS 140-1: Security Requirements for Cryptographic Modules, January 4, 1994.
FIPS 140-2: Security Requirements for Cryptographic Modules, May 25, 2001.
Change Notices 2, 3 and 4: 12/03/2002

ISO 27000

soustava norem pro zajištění bezpečnosti IS

- [ISO 27000](#) - definuje pojmy a terminologický slovník pro všechny ostatní normy z této série.
- [ISO 27001](#) (BS7799-2) - hlavní norma pro Systém řízení bezpečnosti informací (ISMS), podle které jsou systémy certifikovány
- [ISO 27002](#) (ISO/IEC 17799 & BS7799-1) - přehled
- [ISO 27003](#) - návod pro návrh a zavedení ISMS v souladu s ISO 27001.
- [ISO 27004](#) - "Information technology - Security techniques - Information security management - Measurement".
- [ISO 27005](#) - "Information technology - Security techniques - Information security risk management
- [ISO 27006](#) - Information technology - Security techniques - Requirements for bodies providing audit and certification of information security management systems
- [ISO 27007](#) - Information technology — Security techniques — Guidelines for information security management systems auditing
- [ISO 27008](#) - Information technology — Security techniques — Guidelines for auditors on information security management systems controls
- [ISO 27010](#) - Information technology — Security techniques — Information security management for inter-sector and inter-organisational communications. Poskytuje doporučení pro řízení bezpečnosti informací při interní a mimo firemní komunikaci.
- [ISO 27011](#) - Information technology — Security techniques — Information security management guidelines for telecommunications organizations, doporučení a požadavky na řízení bezpečnosti informací v prostředí telekomunikačních operátorů.
- [ISO 27013](#) - Information technology — Security techniques — Guidance on the integrated implementation of ISO/IEC 27001 and ISO/IEC 20000-1", doporučení pro implementaci ISO/IEC 20000 a ISO/IEC 27001
- [ISO 27014](#) - Security techniques — Governance of information security, doporučení při návrhu Information Security Governance.
- [ISO 27015](#) - Information security management guidelines for financial services, doporučení a požadavky na řízení bezpečnosti informací v prostředí finančních institucí (banky, pojišťovny apod.).
- [ISO 27016](#) - Information security management – Organizational economics, doporučení pro nastavení bezpečnostního programu s ohledem na předpokládané finanční výsledky.
- [ISO 27017](#) - norma byla publikována na koci roku 2015 pod názvem ISO/IEC 27017:2015 / ITU-T X.1631 — Information technology — Security techniques — Code of practice for information security controls based on ISO/IEC 27002 for cloud services a poskytuje doporučení pro zabezpečení cloud computingu
- [ISO 27018](#) - norma byla publikována v srpnu 2014 pod názvem ISO/IEC 27018:2014 —Information technology — Security techniques — Code of practice for protection of Personally Identifiable Information (PII) in public clouds

acting as PII processors. Poskytovatelům cloudových služeb dává vhodná bezpečnostní opatření pro zabezpečení soukromí zákazníků.

- [ISO 27019](#) - norma byla publikována jako Technická zpráva (Technical Report) pod názvem "ISO/IEC TR 27019:2013 — Information technology — Security techniques — Information security management guidelines based on ISO/IEC 27002 for process control systems specific to the energy industry". Norma pomáhá organizacím v energetickém průmyslu interpretovat a aplikovat normu ISO/IEC 27002, aby byla zajištěna bezpečnost jejich systémů pro elektronické řízení procesů.
- [ISO 27023](#) - norma byla publikována v červenci 2015 pod názvem ISO/IEC TR 27023:2015 Information technology — Security techniques — Mapping the Revised Editions of ISO/IEC 27001 and ISO/IEC 27002 a srovnává poslední vydání norem ISO/IEC 27001 a ISO/IEC 27002 s vydáními předchozími.
- [ISO 27031](#) - norma byla publikována v březnu 2011 pod názvem "ISO/IEC 27031:2011 Information technology — Security techniques — Guidelines for information and communications technology readiness for business continuity". Obsahuje doporučení pro zajištění kontinuity činností organizace (business continuity).
- [ISO 27032](#) - norma pod označením "Guidelines for cybersecurity" vyšla v červnu 2012, obsahuje bezpečnostní doporučení týkající se kyberprostoru.
- [ISO 27033](#) - soustava norem poskytující doporučení pro implementaci protipatření vztahujících se k bezpečnosti sítí. Prozatím bylo vydáno pět částí normy.
- [ISO 27034](#) - soustava norem poskytující doporučení pro tvorbu, implementaci a užívání aplikačního softwaru. Byla vydána první část normy.
- [ISO 27035](#) - norma byla publikována v roce 2011 pod názvem "Information security incident management". Norma se věnuje řízení incidentů bezpečnosti informací.
- [ISO 27036](#) - soubor norem "Information security for supplier relationships" bude obsahovat doporučení organizacím pro hodnocení a snižování rizik týkajících se outsourcovaných služeb. Prozatím byla vydány první tři části.
- [ISO 27037](#) - norma byla publikována v říjnu 2012 pod názvem "ISO/IEC 27037:2012 — Information technology — Security techniques — Guidelines for identification, collection, acquisition, and preservation of digital evidence". Norma obsahuje doporučení pro zjišťování, sběr, získávání a uchovávání digitálních důkazů.
- [ISO 27038](#) - norma byla publikována v roce 2014 pod názvem "ISO/IEC 27038:2014 — Information technology — Security techniques — Specification for digital redaction". Norma obsahuje doporučení pro publikování digitálních dokumentů.
- [ISO 27039](#) - norma byla publikována v roce 2015 pod názvem "ISO/IEC 27039:2015 — Information technology — Security techniques — Selection, deployment and operation of intrusion detection [and prevention] systems (IDPS)" a obsahuje doporučení pro výběr, nasazení a provoz systémů pro detekci a prevenci bezpečnostních průniků (Intrusion Detection and Prevention Systems - IDPS).
- [ISO 27040](#) - norma byla publikována v roce 2015 pod názvem "ISO/IEC 27040:2015 - Information technology - Security techniques - Storage security" a obsahuje doporučení pro bezpečné ukládání dat.
- [ISO 27041](#) - norma byla publikována v roce 2015 pod názvem "ISO/IEC 27041:2015 — Information technology — Security techniques — Guidance on assuring suitability and adequacy of incident investigative methods" a obsahuje doporučení pro výběr forenzních metod pro zajištění a zkoumání digitálních důkazů.
- [ISO 27042](#) - norma byla publikována v roce 2015 pod názvem "ISO/IEC 27042:2015 — Information technology — Security techniques — Guidelines for the analysis and interpretation of digital evidence" a obsahuje doporučení pro analýzu a vyhodnocování digitálních důkazů.
- [ISO 27043](#) - norma byla publikována v roce 2015 pod názvem "ISO/IEC 27043:2015 — Information technology — Security techniques — Incident investigation principles and processes" a shrnuje zásady a postupy při vyšetřování incidentů s využitím digitálních důkazů.
- [ISO 27799](#) - doporučení a požadavky na řízení bezpečnosti informací ve zdravotnických zařízeních.

Standardy PKCS

vytvářeny v laboratořích firmy RSA Security (dříve RSA)

představují ucelený soubor technických norem popisujících implementaci různých nástrojů asymetrické kryptografie

původně proprietární normy, dnes široce používaný de-facto standard

PKCS #1:RSA Cryptography Standard

PKCS #3:Diffie-Hellman Key Agreement Standard

PKCS #5:Password-Based Cryptography Standard

PKCS #6:Extended-Certificate Syntax Standard

PKCS #7:Cryptographic Message Syntax Standard

PKCS #8:Private-Key Information Syntax Standard

PKCS #9:Selected Attribute Types

PKCS #10:Certification Request Syntax Standard

PKCS #11:Cryptographic Token Interface Standard

PKCS #12:Personal Information Exchange Syntax Standard

PKCS #13: Elliptic Curve Cryptography Standard

PKCS #15: Cryptographic Token Information Format Standard

Zdroje standardů

Základní České standardy

Zákon o kybernetické bezpečnosti (zák. 181/2014 Sb.):

- dostupnost
- důvěrnost
- integrita

včetně vyhlášky 316/2014 Sb., o bezpečnostních opatřeních, kybernetických bezpečnostních incidentech, reaktivních opatřeních a o stanovení náležitostí podání v oblasti kybernetické bezpečnosti

Zákon o ochraně utajovaných informací (zák. 412/2005 Sb.)

- soubor opatření
  - bezpečnost informačních a kom. systémů (shodně)

- další oblasti bezpečnosti – personální, fyzická, administrativní, průmyslová

Zákon o ochraně osobních údajů (zák. 101/2000 Sb.)

- velmi široká definice pojmu osobní údaj
- (evropská) Úmluva o ochraně osob z r. 18.1. 1981 (v ČR od 2001)
- podobná definice osobního údaje
  - obecná ustanovení o limitech zpracování

Mezinárodní standardizační instituty

ISO - International Organization for Standardization <http://www.iso.ch/>
IEC - International Electrotechnical Commission <http://www.iec.ch/>
ITU - International Telecommunication Union <http://www.itu.ch/>
WSSN - World Standards Services Network <http://www.wssn.net/>

Regionální standardizační instituty

CEN - European Committee for Standardization <http://www.cenorm.be/>
CENELEC - European Committee for Electrotechnical Standardization
<http://www.cenelec.org/>
COPANT - Pan American Standards Commission <http://www.copant.org/>
ETSI - European Telecommunications Standards Institute <http://www.etsi.org/>

Formální modely bezpečnosti

první fází tvorby bezpečného IS je volba vhodného bezpečnostního modelu
připomeňme dodržení základních požadavků bezpečnosti:

utajení, integrita, dostupnost, anonymita, ...

dále budeme předpokládat, že umíme rozhodnout, zda danému subjektu poskytnout přístup k požadovanému objektu, modely poskytují pouze mechanismus pro rozhodování

Jednoúrovňové modely

jsou vhodné případy, kdy stačí jednoduché ano/ne rozhodování, zda danému subjektu poskytnout přístup k požadovanému objektu a není nutné pracovat s klasifikací dat !všechna data stejná!

Monitor model

též reference monitor

- subjekt při přístupu k objektu vyvolá tzv. *monitor* a předá mu žádost jakou akci s kterým objektem chce provést
- monitor žádost vyhodnotí a na základě informací o přístupových právech vyhoví či nikoliv

výhodou jednoduchost a snadná implementovatelnost

nevýhodou je, že proces poskytující služby monitoruje volán při každém přístupu k libovolnému objektu, což systém velmi zatěžuje

další nevýhodou je, že tento model je schopen kontrolovat pouze přímé přístupy k datům, ale není schopen zachytit např. následující případ

```
if profit <= 0
  then delete file F
  else
    write file F, "_zpráva_"
endif
```

subjekt mající legitimní přístup k souboru *F* může získávat informace o proměnné *profit*, k níž by přístup mít neměl

Information flow model

odstraňuje posledně jmenovanou nevýhodu předchozího modelu

autoři si všimli, že uživatel může získávat i jiné informace, než na které se explicitně ptá

již ve fázi vývoje je prováděno testování všech modulů, zda jejich výstupy závisí na interakcích se senzitivními daty a případně jakým způsobem

z těchto dílčích výsledků je sestavován celkový graf závislostí

veškeré požadavky na systém procházejí inteligentním filtrem, který zjišťuje, zda nedochází k nežádoucí kompromitaci informací

Modely pro specifické účely

Clark-Wilson model

dobře odpovídá potřebám komerčních organizací, přejímá postupy běžné v účetnictví

základní principy:

1. dobře formované transakce (konzistentní data → konzistentní data)
2. separace odpovědností – žádnou operaci nesmí být schopen korektně provést jediný subjekt

pravidla modelu rozdělujeme obvykle na požadavky na korektnost „C“ a na vynucení „E“

C1 – Všechny procedury testující validitu dat musí zajistit, že pokud doběhnou, všechna chráněná data jsou korektní.

C2 – Všechny používané transformační procedury musí být certifikovány, že po zpracování korektních chráněných dat zanechají chráněná data opět v korektním stavu.

E1 – Systém musí zajistit, že pouze procedury vyhovující požadavku C2 mohou pracovat s chráněnými objekty.

E2 – Systém musí udržovat seznam relací popisující, který subjekt smí spouštět které transformační procedury a musí zajistit dodržování těchto relací.

C3 – Seznam popsáný v E2 musí splňovat pravidlo separace odpovědností.

E3 – Systém musí autentizovat každý subjekt pokoušející se spustit transformační proceduru.

C4 – Všechny transformační procedury musí zapisovat do append-only objektu (log) veškeré informace nezbytné pro rekonstrukci povahy provedené operace.

C5 – Každá transformační procedura zpracovávající nechráněná data musí buď skončit s tím, že chráněná data jsou v korektním stavu, nebo nesmí provést žádnou změnu.

E4 – Pouze administrátor provádějící certifikaci entit může provádět změny relací. V žádném případě nesmí mít právo spustit žádnou z procedur, které administruje.

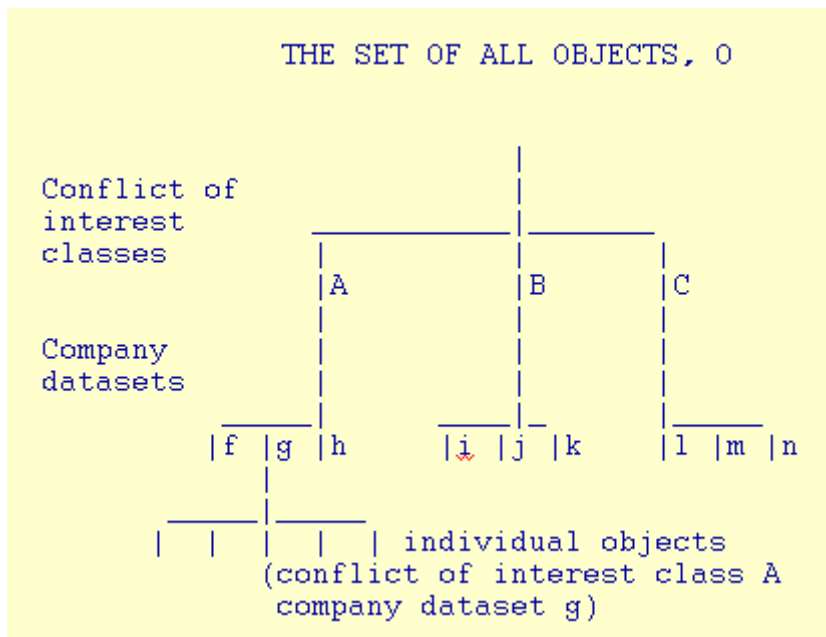
Chinese wall model (Brewer-Nash)

Představuje příklad dynamického modelu – pravidla jsou generována až v okamžiku používání řízených objektů

„Konzultant musí zachovávat diskrétnost informací získaných v různých firmách, tj. nesmí radit konkurenční firmě na základě vnitřních znalostí jiné korporace. Může ale radit nekonkurenčním firmám, případně může dávat rady na základě obecných informací“.

objekty jedné organizace tvoří dataset, datasety rozčleněny do tříd (conflict of interest classes)

sanitizovaná informace – odstraněny ty části, které umožňují identifikovat konkrétního vlastníka

subjekt na počátku univerzální práva (ke všem objektům)

Vlastnost jednoduché bezpečnosti

Přístup je povolen pokud požadovaný objekt:

1. je ve stejném datasetu jako objekt, ke kterému subjekt již přistupoval, nebo
2. náleží do jiné třídy

**-vlastnost*

Zápis je povolen pouze v případě že:

1. přístup je možný podle vlastnosti jednoduché bezpečnosti, a zároveň
2. není čten žádný objekt obsahující nesanitizované informace náležející do jiného datasetu než toho, do kterého se zapisuje

Graham-Denning model

model pracuje s množinou subjektů S , množinou objektů O , množinou práv R a přístupovou maticí A .

Každý objekt má přiřazen jeden subjekt nazývaný *vlastník*, každý subjekt má přiřazen jiný subjekt nazývaný *kontroler*.

Model definuje následující práva:

- *vytvořit objekt* - povoluje subjektu vytvořit v systému nový objekt
- *vytvořit subjekt, zrušit objekt, rušit subjekt* - obdobně jako předchozí
- *číst přístupová práva* - povoluje subjektu zjistit aktuální přístupová práva jistého subjektu k určitému subjektu

- *přidělit přístupová práva* - dovoluje vlastníku objektu přidělit jistá práva k objektu určitému subjektu
- *zrušit přístupová práva* - dovoluje vlastníku objektu resp. kontrolovi subjektu odebrat danému subjektu jistá práva k objektu resp. subjektu
- *předat přístupová práva* - dovoluje subjektu předat některé ze svých práv jinému subjektu (každé oprávnění může být předatelné či nikoliv, obdrží-li subjekt předatelné právo, může jej dále předat jako předatelné či nepředatelné).

Následující tabulka uvádí podmínky nutné pro vykonání operací s přístupovými právy.

vytvořit objekt o	-
vytvořit subjekt s	-
zrušit objekt o	vlastník je v $A[x,o]$
zrušit subjekt s	vlastník je v $A[x,s]$
číst přístupová práva s k o	kontroler je v $A[x,s]$, nebo vlastník v $A[x,o]$
zrušit přístupové právo r subjektu s k o	kontroler je v $A[x,s]$, nebo vlastník v $A[x,o]$
přidělit s právo r k objektu o	vlastník je v $A[x,o]$
předat přístupové právo r nebo r^* k objektu o subjektu s	r^* je v $A[x,o]$

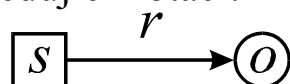
r^* označuje předatelné právo

Take-Grant system

model pracuje s čtyřmi základními primitivami: *create*, *revoke*, *take*, *grant*.

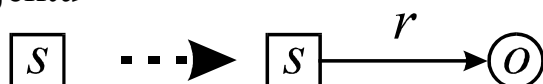
předpokládáme, že systému obsahuje množinu subjektů S , množinu objektů O , objekty dělíme na aktivní (zároveň i subjekty) a pasivní (nejdou subjekty) a množinu práv R

Pro popis operací použijeme následující notaci:

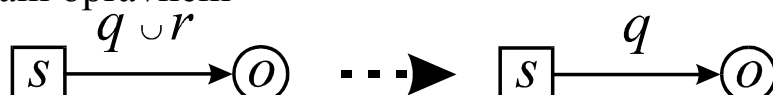

Subjekt s má k objektu o oprávnění r .

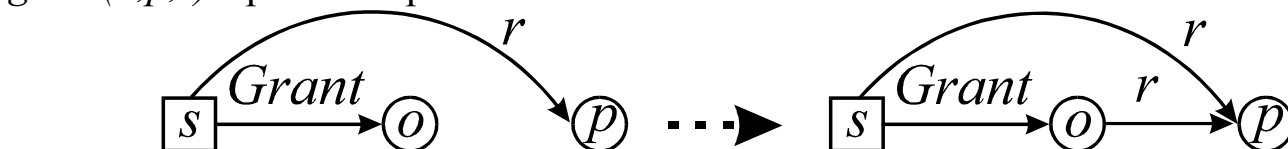
create(o,r) - vytvoření objektu

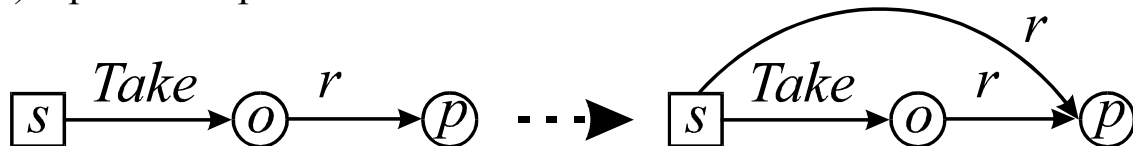
revoke(o,r) - odebrání oprávnění

$grant(o,p,r)$ - předání oprávnění

$take(o,p,r)$ - převzetí oprávnění

Výhodou popsaného systému je, že umožňuje v subpolynomiálním čase řešit dotazy na dostupnost jistého objektu pro daný subjekt.

Víceúrovňové modely

v předchozích modelech jsme měli jednoduché vztahy objekt je/není senzitivní, subjekt má/nemá přístup k danému objektu

obecně však může být několik stupňů senzitivity a “oprávněnosti”

tyto stupně senzitivity se dají použít k algoritmickému rozhodování o přístupu daného subjektu k cílovému objektu, ale také k řízení zacházení s objekty

víceúrovňový systém „rozumí“ senzitivitě dat a chápe, že s nimi musí zacházet v souladu s požadavky kladenými na daný stupeň senzitivity

(např. tajná data ukládat pouze na konkrétní diskové pole, přísně tajná data posílat mimo systém výhradně zašifrovaná HW šifrátozem, ...)

rozhodnutí o přístupu pak nezahrnuje pouze prověření žadatele, ale též klasifikaci prostředí, ze kterého je přístup požadován (tj. uživatel je prověřen na vyhrazená data, ale sedí u stanice, která nemá klasifikaci „na vyhrazená data“ a tudíž přístup není povolen).

Military security model

u zelených mozků je každá informace zařazena do některé z kategorií utajení (např. *unclassified*, *confidential*, *secret*, *top secret*), které jsou disjunktní

silné uplatnění zde má *princip nejmenších privilegií* - každý subjekt má mít pouze taková oprávnění, aby mohl konat svoji práci

všechny chráněné informace jsou rozděleny podle obsahu do *oblastí* (compartments), informace může být i několika oblastech zároveň

klasifikací informace potom rozumíme dvojici $\langle \text{stupeň\_utajení}, \text{oblasti} \rangle$

aby subjekt mohl používat požadovanou informaci, musí mít dostatečné *oprávnění*.

oprávnění má stejný tvar jako klasifikace - $\langle \textit{stupeň\_utajení}, \textit{oblasti} \rangle$, tedy daný subjekt smí používat informace až do $\textit{stupeň\_utajení}$ v těchto $\textit{oblastech}$.

$$O \leq S \Leftrightarrow st\_utaj_O \leq st\_utaj_S \wedge oblast_O \subseteq oblast_S$$

Relace $\leq$ odpovídá *oprávnění* subjektu S k danému objektu O .

Požadavky na stupeň utajení bývají označovány jako hierarchické, rozdělení na oblasti jako nehierarchické omezení.

Svazový model (Lattice model)

předchozí military model je speciálním případem tohoto modelu

relace $\leq$ je částečným uspořádáním, množina klasifikací všech informací v systému tvoří svaz, stejně tak množina oprávnění všech subjektů

v různých oblastech se používá různých svazů, např. v komerční oblasti jsou obvyklé stupně utajení *public*, *company confidential*, *high security*, rovněž rozdělení do oblastí se liší případ od případu ...

svazový model je často používaným modelem v mnoha prostředích

dále popíšeme dva modely, zabývající se tokem informací uvnitř systému

Bell-LaPadula model

model popisuje povolené přesuny informací, takové, aby bylo zajištěno jejich utajení

pro každý subjekt S resp. objekt O v systému nechť je definována bezpečnostní třída $C(S)$ resp. $C(O)$

bezpečné přesuny informací mají následující vlastnosti:

Vlastnost jednoduché bezpečnosti (Simple Security Property):

Subjekt S může číst objekt O právě když

$$C(O) \leq C(S)$$

-vlastnost (-Property):

Subjekt S mající právo čtení k objektu O může zapisovat do objektu P právě když

$$C(O) \leq C(P)$$

Obyčejně nepotřebujeme tak silná omezení, která klade **-vlastnost*. Často je tato vlastnost poněkud oslabena v tom smyslu, že systém povolí zápis do objektu nižší bezpečnostní třídy, pokud zapisovaná data nezávisí na čtených údajích.

Model byl je používán v systémech, které paralelně zpracovávají informace různého stupně utajení.

Biba model

předchozí model se však vůbec nezabývá integritou dat, Biba model je duálním modelem k Bell-LaPadula modelu

Nechť pro každý subjekt S resp. objekt O v systému je definována integritní bezpečnostní třída $I(S)$ resp. $I(O)$. Obdobně jako v předchozím případě definujeme:

Vlastnost jednoduché integrity (Simple Integrity Property):

Subjekt S může modifikovat objekt O právě když

$$I(O) \leq I(S)$$

Integritní *-vlastnost (Integrity *-Property):

Subjekt S mající právo čtení k objektu O může zapisovat do objektu P právě když

$$I(O) \geq I(P)$$

Biba model se zabývá zajištěním integrity a tedy i důvěryhodnosti dat. Bezpečnostní třída entity v podstatě popisuje míru její důvěryhodnosti pro ostatní.

Tento model vůbec neřeší utajení dat.

Přestože byla učiněna řada pokusů o nalezení kompromisu mezi zajištěním integrity a utajení, dosud neexistuje obecně přijatý model, který by řešil oba problémy.

Bezpečnostní politika

není pravda

- že bezpečnostní politika je jen „pro ty velké“
- že bezpečnostní politika je obrovské množství práce na celé měsíce
- že by bezpečnostní politika nic neřešila
- že vaše bezpečnostní politika musí být zcela jedinečná a šitá od počátku na vás.

Všechno je otázka míry

Bezpečnostní politika vám říká, jak zvládnout problém zajištění IS proti incidentům.

Důležitější než rozsah je, aby pokrývala všechny důležité okruhy problémů formou, která je srozumitelná všem, kterých se týká.

umožní rozmyslet si, kde vás bota tlačí

materiál by neměl popisovat neexistující systém (zkoumaný IS se v průběhu zkoumání vyvíjí)

Organizace pohybující se ve stejné branži budou mít podobné nároky na bezpečnost

Výhody existence BP

stejně jako každá činnost, i provozování systému pro správu informací je spojeno s jistým rizikem (chyba zařízení, obsluhy, programu, vandalismus, krádež, ...)

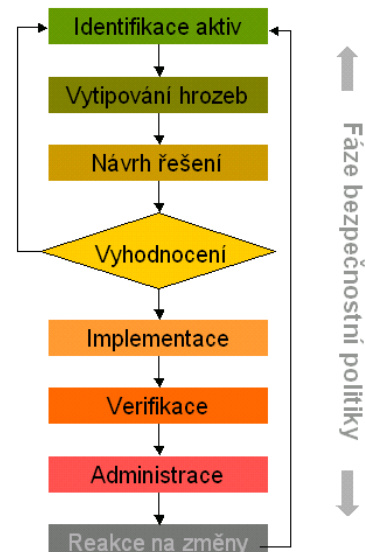
provedení kvalifikovaného odhadu rizik přináší:

- zlepšení obecného povědomí - pracovníci si problém uvědomí a mají šanci jej pochopit
- identifikace hodnot, slabin a možných kontrol celého systému - ne vždy je jasné, které části systému mají největší hodnotu, odkud pramení největší nebezpečí
- zlepšení východiska pro strategická rozhodnutí - některé ochranné a kontrolní mechanismy velmi snižují produktivitu systému přičemž jejich přínos není zřejmý, různé druhy nebezpečí jsou různě reálné a představují mnohdy daleko větší hrozbu, než by se dalo očekávat
- lepší rozložení výdajů na bezpečnost - některé velmi drahé ochranné mechanismy poskytují pouze malé zvýšení bezpečnosti a popřípadě i naopak

Jak na to

oblíbený obrázek ukazující životní cyklus bezpečnostní politiky

bezpečnost je proces - bez soustavného přizpůsobování se změnám vnějšího prostředí a vývoji vlastního IS je to celé k ničemu

Cíl

základem je stanovit si cíl

ideálně jednoduché zásady se zdůvodněním

Materiál slouží výhradně jako pomůcka pro absolvování přednášky Ochrana Informací I na MFF UK V Praze. Není určen k samostudiu problematiky. Jeho obsah se nemusí shodovat s rozsahem látky přednášené v konkrétním semestru

- stanovení důležitosti
- maximální výpadek
- maximální ztráta při obnově
- dostupnost
- míra odolnosti vůči útoku
- ....
-

odvolávky na normy, zákony, smlouvy

Identifikace a odhad aktiv

Základem je zjistit, co vlastně ve svém informačním systému mám a k čemu je to dobré

... nikdo neví, kde fyzicky server leží, co dělá ta modrá krabice v rohu ... co se stane, když tenhle kus přestane fungovat ...

Přesnější výsledek docílíme sčítáním po jednotlivých kategoriích, např

- hardware - počítače, monitory, pásky, tiskárny, disky, komunikační media, ...
- software - operační systém, koupené programy, vlastní zdrojové kódy, knihovny
- data - vlastní uložená data, logy, archivní kopie, listingy, ...
- lidé - pracovníci potřební k správnému chodu systému, správci, programátoři
- dokumentace - programů, technického vybavení, systému, administrativní postupy
- spotřební materiál - papír, diskety, tonery, pásky do tiskáren, ...
- zákazníci
- image společnosti
- a hlavně, co to PŘINÁŠÍ, což se nejlépe odhadne tak, že prozkoumáte, co se stane, když to nebude fungovat
- ... atd.

Zjevně každý si musí vymyslet vlastní seznam. Ukazuje se, že ideální je postupovat od konce ... tj. jaké služby poskytují => co k tomu potřebuji

V podstatě v tomto kroku provedeme zevrubnou inventarizaci celého systému. Cena některých částí může být pouze velmi přibližně odhadnuta a i takový odhad může být velmi obtížný.

Vytipování hrozeb

je potřeba určit, co nás bude stát realizovaný bezpečnostní incident

zkoumáte:

- co by se mohlo stát
- kolik vás bude stát náprava (nové pořízení)
- kolik přijdeme (tj. kolik nevyděláme)

... za kolik si pořídíte novou dobrou pověst seriózní firmy s dlouholetou tradicí ...
kolik bude stát, když konkurence získá váš tajný návod na výrobu té nejlepší
slivovice...

Příklady hrozeb:

- dopad přírodních katastrof -
požár, vichřice, záplavy,
výpadky napájení, selhání
techniky
- poškození třetími osobami -
přístupy po síti, vytáčená
spojení, hackeři, kolem-jdoucí,
lidé zkoumající odpad firmy
- následky zlomyslných pracovníků - zklamání pracovníci, úplatkářství,
zvědavci
- důsledky neúmyslných chyb - zadání špatných příkazů, vadných dat, skartace
špatných dokumentů, kompromitace tajných materiálů
- ... a asi tisíc dalších

Dotazník			
Hodnota	Utajení	Integrita	Dostupnost
Hardware		přetížení, zničení, poškození	
Software	odcizen, kopírován	modifikován	smazán, přesunut
Data	zprístupněna vně firmy	zničena chybou SW ; HW ; lidí	smazána
Lidé			únava, nemoc
Dokumentace			ztracena, odcizena

Zjišťování těchto faktů lze provádět formou dotazníku, který vyplní zainteresovaní
pracovníci (viz. obrázek).

Odhad pravděpodobnosti zneužití

zjistíme, jak často dojde ke zneužití některé z expozic systému

pomáhá přemýšlet o věci nikoliv jako o pravděpodobnosti, ale jako o četnosti

když ani toto nepomáhá (jak často přijde do Prahy tisíciletá voda), lze použít
některou z následujících metod:

- Odhad na základě obecných dat - např. pojišťovny mají rozsáhlé záznamy o počtu katastrof a o průměrných způsobených škodách, výrobci mají přehled o životnosti a počtu selhání zařízení, ...
- Odhad na základě vlastních dat - za dobu činnosti firmy vzniklé záznamy o závadách zařízení, počtech vadných loginů, ...
- Bodovací systém počtu výskytů události – např. dle tabulky
- *Delfská metoda* - okruh hodnotitelů provede hodnocení dané veličiny. Poté je každý seznámen s výsledky ostatních a upraví své hodnocení. Pokud jsou upravená hodnocení podobná, máme výsledek, v opačném případě výsledek vznikne dohodou hodnotitelů.

Frekvence	Hodnocení	Frekvence	Hodnocení
více než 1 x za den	10	1 x za měsíc	5
1 x za den	9	1 x za 4 měsíce	4
1 x za 3 dny	8	1 x za rok	3
1 x za týden	7	1 x za 2 roky	2

Výpočet očekávaných ročních ztrát

Stačí prostě vynásobit odpovídající dopady a pravděpodobnosti a vše sečíst

nadhodnocení dopadů a četností může vést ke zcela nesmyslným odhadům ztrát

kvalifikovaný odhad ztrát bývá často vyšší, než se obvykle předpokládá

Postprocessing

Poté, co jsme zjistili, jaké jsou naše problémy, je třeba najít zodpovědět:

- Jaké právní normy chrání utajení a integritu dat?
- Jaké další normy je nezbytné dodržet?
- Co nás bude stát, pokud se na shora uvedené skutečnosti nebudeme brát ohled.

když jde o peníze, musí zhusta city stranou.

Návrh řešení / Přehled použitelných ochranných mechanismů

Když je třeba zavést nové ochranné mechanismy:

Můžete

- probrat jednotlivé expozice systému a zkoumat možnosti jejich pokrytí
- mezi všemi ochrannými mechanismy hledat nějaký, který by řešil náš problém.

uvažte, že stejně nevyrazíte ze svého IS nic, co by sám od sebe neuměl

Výsledkem je seznam navrhovaných opatření.

Verifikace / Nástin ročních úspor ze zavedení ochranných mechanismů

S bezpečností je jeden problém – nic užitečného to nedělá

spočítat odhad očekávaných ztrát v aktuálním stavu

známe cenu zavedení nových ochranných mechanismů

znovu vyčíslíme očekávanou ztrátu po zavedení těchto opatření

rozdíl těchto hodnot je **odhad celkových úspor**

Struktura bezpečnostního plánu

bezpečnostní plán popisuje, jak daná organizace přistupuje k otázkám bezpečnosti
plán musí být dostatečně často revidován a musí být zkoumáno jeho dodržování
vypracováním plánu bývá pověřena skupina odborníků pokud možno ze všech
důležitých organizačních struktur firmy, velikost a struktura tohoto týmu závisí na
velikosti firmy

součástí bezpečnostního plánu:

Pokrytí

přesný popis, jakými oblastmi IS se zabývá, jaké hrozby uvažuje

Bezpečnostní politika

vyjadřuje vůli pracovat na dosažení jistého stupně bezpečnosti

bývá rozdělena do více dokumentů

1. Statement (záměr bezpečnosti) – cca 1 strana základního záměru, podepsaná top managementem
  2. Politika a principy bezpečnosti – podle potřeby i desítky stran
  3. Navazující dokumenty a směrnice (viz níže) – dokumenty různé povahy, srozumitelné pro uživatele, nebo vysoce technické pro administrátory, dodavatele apod., v případě rozsáhlé organizace i tisíce stran
- popis celkových cílů bezpečnostních aktivit - např. ochrana dat před katastrofami, před úniky mimo organizaci, apod.

- kdo má zodpovědnost za udržení bezpečnosti - pověřený pracovník, vedení, všichni
- závazky organizace na udržení bezpečnosti - počet vyčleněných pracovníků, minimální výdaje do této oblasti

Klasifikace hodnot

popis obsahuje seznam hodnot systému, soupis hrozeb pro tyto hodnoty a používané ochranné mechanismy

dále je popsán způsob získávání a vstupní validace dat, případně předpoklady o jejich vlastnostech

měly by být popsány metody odhalování slabin systému, popisy akcí, které je třeba podniknout v případě odhalení nové slabiny

odhady ztrát a dopadů

vlastníci

Analýza rizik

obecný pohled na situaci

detailní popis relevantních nezanedbatelných rizik

Doporučení

seznam dalších bezpečnostních opatření, které je třeba přijmout k doplnění, nebo nahrazení sočasných mechanismů

součástí by měl být rozbor nákladů a ztrát

seznam by měl být seřazen podle naléhavosti navrhovaných opatření, navrhována by měla být pouze opatření, jejichž celkový efekt není záporný

Odpovědnost za implementaci

je třeba určit konkrétní osoby zodpovědné za zavedení a provozování konkrétních bezpečnostních mechanismů, těmto lidem důkladně vysvětlit jejich úkol a důvody

též je nutné navrhnout způsob hodnocení splnění těchto úkolů

možné rozdělení zodpovědnosti:

- uživatelé osobních počítačů - každý ručí za svůj počítač
- administrátor databázového systému - zodpovídá za přístup k datům a jejich integritu
- firma může pověřit zvláštního pracovníka zodpovědného za vytvoření obecných pravidel práce s daty a jejich uvolňování či rušení
- pracovníci osobních oddělení zodpovídají za přijetí důvěryhodných a spolehlivých pracovníků

Časový rozvrh

některá opatření mohou být příliš nákladná, nebo složitá, než aby mohla být zavedena naráz

musí existovat plán, do kdy budou která opatření zavedena, případně nejzajší termíny splnění jednotlivých fází bezpečnostního plánu

též pořadí zavádění opatření může být důležité

Soustavná pozornost

je třeba již v plánu stanovit termín, kdy musí být provedeno nové zhodnocení bezpečnostní situace a ověření funkčnosti bezpečnostních aktivit

získaná ocenění hodnot a bezpečnostních rizik musí být průběžně aktualizována

Závazek dodržování bezpečnostního plánu

všichni pracovníci by měli být s bezpečnostním plánem seznámeni a měla by jim být vysvětlena jeho důležitost i jejich role v rámci plánu

podstatné je, aby vedení organizace přijalo závazek, že bude poskytovat dostatečnou podporu provádění bezpečnostního plánu